

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΤΥΦΛΩΝ

Υπηρεσία κινητικότητας-προσανατολισμού και δεξιοτήτων καθημερινής διαβίωσης

Καλυβιώτη Κλεονίκη-Κούβαρου Ελισάβετ,
Εκπαιδευτριες Κινητικότητας-Προσανατολισμού και Δεξιοτήτων καθημερινής Διαβίωσης

Στον Πανελλήνιο Σύνδεσμο Τυφλών, τον πρώτο φορέα αυτοοργάνωσης των ατόμων με προβλήματα όρασης στην Ελλάδα, άρχισε να λειτουργεί τον Ιανουάριο του 1994 η υπηρεσία Κινητικότητας-Προσανατολισμού (Κ-Π) και Δεξιοτήτων Καθημερινής διαβίωσης (Δ.Κ.Δ.).

Η υπηρεσία μας στελεχώνεται από 6 εκπαιδευτριες Κινητικότητας Προσανατολισμού και Δεξιοτήτων Καθημερινής Διαβίωσης, όλες πτυχιούχους ανωτάτων σχολών ανθρωπιστικών επιστημών.

Την εξειδίκευση στους ανωτέρω τομείς, πήραμε στα πλαίσια του προγράμματος «Αυτόνομη Διαβίωση Τυφλών», της κοινοτικής πρωτοβουλίας HORIZON.

Η εκπαίδευσή μας, η οποία άρχισε τον Ιούνιο του 1992 κι ολοκληρώθηκε τον Δεκέμβριο του 1993, πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα και στη Δανία (στο Ινστιτούτο για Τυφλούς και Μερικώς Βλέποντες) και περιελάμβανε όχι μόνο βασικές θεωρητικές γνώσεις αλλά και πρακτική εξάσκηση στους τομείς αυτούς.

Στόχος της υπηρεσίας είναι η εφαρμογή της ιδεολογίας της αυτόνομης διαβίωσης μέσω της εκπαίδευσης ατόμων με προβλήματα όρασης στους πολύ σημαντικούς τομείς της Κινητικότητας, του Προσανατολισμού και των Δεξιοτήτων Καθημερινής Διαβίωσης αφού οι τομείς αυτοί συνιστούν απαραίτητη προϋπόθεση για την ανεξαρτητοποίησή τους και την ομαλή τους ένταξη στο κοινωνικό σύνολο.

Ας δούμε όμως τι εννοούμε λέγοντας Κινητικότητα-Προσανατολισμό και Δεξιότητες Καθημερινής Διαβίωσης. Η Κινητικότητα κι ο Προσανατολισμός είναι η ικανότητα του ατόμου να κινείται και να προσανατολίζεται στο χώρο με ασφάλεια, ανεξαρτησία και άνεση.

Οι Δεξιότητες Καθημερινής Διαβίωσης περιλαμβάνουν όλες τις δραστηριότητες με τις οποίες ασχολείται κανείς στην καθημερινή του ζωή, στο χώρο του σπιτι-

ού του και στον εργασιακό του χώρο. Σε αδρές γραμμές ο τομέας αυτός περιλαμβάνει τις εξής κατηγορίες:

- ◆ Εξάσκηση των εναπομείνουσων αισθήσεων
- ◆ Γενικό νοικοκυριό
- ◆ Προσωπική υγιεινή
- ◆ Τεχνικές φαγητού.

Κι ενώ μια τέτοια εκπαίδευση θα μπορούσε να θεωρηθεί περιττή για βλέποντα άτομα, θα πρέπει να γίνει κατανοητό ότι τα άτομα με προβλήματα όρασης είναι απαραίτητο να εκπαιδευτούν σε ειδικές τεχνικές καθώς και στην αξιοποίηση των άλλων αισθήσεων για να καλύψουν το κενό που προέρχεται από την ολική ή μερική απώλεια όρασης.

Η εκπαίδευση στους ανωτέρω τομείς είναι λοιπόν ζωτικής σημασίας και γι' αυτό παρέχεται δωρεάν σε όλα τα άτομα με προβλήματα όρασης του λεκανοπεδίου Αττικής.

Πολύ σύντομα, μέσα απ' την εμπειρία μας δουλεύοντας με άτομα που έχουν πρόβλημα όρασης και κυρίως με ενήλικες, οδηγηθήκαμε στις εξής διαπιστώσεις.

Πρώτον, στην ανάγκη συνεχούς επιμόρφωσης και εξειδίκευσης στους ανωτέρω τομείς, αφού η εκπαίδευση μεταξύ εκ γενετής τυφλών, νεοτυφλωθέντων και μερικώς βλέπόντων διαφοροποιείται, λόγω των διαφορετικών και ποικίλων αναγκών, ενώ ένα άλλο κριτήριο διαφοροποίησης στην εκπαίδευση είναι και η ηλικία.

Δεύτερον, στην ανάγκη καθιέρωσης κάποιων κριτηρίων-προϋποθέσεων για την συμμετοχή των ενδιαφερομένων στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, σχετικά με την φυσική και την ψυχολογική τους κατάσταση.

Έτσι, τον Απρίλιο του 1994 και συγκεκριμένα απ' τις 11-15 Απριλίου, κινούμενες απ' την ανάγκη εξειδίκευσης πήραμε μέρος σε σεμινάριο για παιδιά με προβλήματα όρασης, μετά από αίτημά μας για την

διοργάνωση ενός τέτοιου σεμιναρίου απ' τον Πανελλήνιο Σύνδεσμο Τυφλών, αποκλειστικά για την υπηρεσία μας.

Για εισηγήτριες καλέσαμε δύο εργοθεραπεύτριες απ' το Refness (δημόσιο ειδικό σχολείο της Δανίας για παιδιά με προβλήματα όρασης που καλύπτει τις ανάγκες όλης της επικράτειας) που είναι παράλληλα και εκπαιδευτριες Κινητικότητας-Προσανατολισμού και Δεξιότητων Καθημερινής Διαβίωσης με πολυετή πείρα στην εκπαίδευση όχι μόνο των παιδιών με πρόβλημα όρασης αλλά και των παιδιών με πολλαπλές αναπηρίες εκ των οποίων η τύφλωση ίσως να είναι και η πιο «ελαφριά» αναπηρία.

Ανταποκρινόμενες θετικά στο κάλεσμά μας, προσπάθησαν να καλύψουν ποικίλα θέματα όπως:

- ◆ Κινητική ανάπτυξη και παιδιά (Motor development)
- ◆ Ανάπτυξη της αντίληψης (Concept development)
- ◆ Ορισμός Αισθητηριακού συντονισμού-Προβλήματα αισθητηριακού συντονισμού και συγκεκριμένα διάγνωση και θεραπεία προβλημάτων:
  - ▼ Στο σύστημα ισορροπίας
  - ▼ Στην κίνηση μυών και αρθρώσεων
  - ▼ Στην αίσθηση της αφής
  - ▼ Πώς σχετίζονται τα προβλήματα αυτά με τους τομείς της Κ-Π και Δ.Κ.Δ.
- ◆ Κινητικότητα για παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας στους τομείς των Δ.Κ.Δ και της Κ-Π.
- ◆ Τμήματα για γνείς στο Refness (Συμβουλευτική-Εκπαίδευσή τους στους τομείς Κ-Π & Δ.Κ.Δ.)
- ◆ Εκπαιδευτικό σύστημα και σύστημα Πρόνοιας για παιδιά με πρόβλημα όρασης στην Δανία.

Έτσι μέσα απ' το σεμινάριο αυτό, είδαμε για άλλη μια φορά την ανάγκη συνεργασίας με επιστήμονες από άλλους κλάδους όπως κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους και κυρίως εργοθεραπευτές, αφού προβλήματα σε τομείς όπως η κινητική ανάπτυξη ή ο αισθητηριακός συντονισμός, που καθορίζουν την φυσική κατάσταση με άμεσο και καταλυτικό τρόπο, μπορούν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικότερα μόνο σε συνεργασία με εργοθεραπευτές, είτε σε μόνιμη βάση όταν αναφερόμαστε στην εκπαίδευση των παιδιών με πρόβλημα όρασης, είτε κατά περίπτωση όταν δουλεύουμε με ενήλικες.

Τέλος, το πενήντημερο αυτό σεμινάριο ήταν πολύ διαφωτιστικό αφού εμπλούτισε τις θεωρητικές μας γνώσεις όχι μόνο όσον αφορά στην εκπαίδευση παιδιών αλλά και ενηλίκων και εστίασε την προσοχή μας, κατά την εκπαιδευτική διαδικασία, σε τομείς με ειδικό

βάρος που μέχρι τότε είχαν αγνοηθεί, με αποτέλεσμα συχνά να οδηγούμαστε σε λάθος συμπεράσματα.

Όμως πέρα απ' τη συμμετοχή μας σε εκπαιδευτικού χαρακτήρα σεμινάρια οι μέχρι τώρα δραστηριότητες της υπηρεσίας μας είναι:

- ◆ Η συμμετοχή μας σαν μονάδα συλλογής και παροχής πληροφοριών όσον αφορά τα τεχνικά βοηθήματα για τα άτομα με προβλήματα όρασης στο κοινοτικό πρόγραμμα HANDYNET.
- ◆ Η συμμετοχή μας στο HELIOS2, στην ομάδα εργασίας για τα τεχνικά βοηθήματα και τους τρόπους επικοινωνίας που συμβάλλουν στην προώθηση της αυτονομίας των ατόμων με αισθητηριακές μειονεξίες.
- ◆ Ενημέρωση για λειτουργία της υπηρεσίας μας στους αρμόδιους φορείς - Παρεμβάσεις στο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον.
- ◆ Λειτουργία έκθεσης τεχνικών βοηθημάτων και διάθεσή τους στα άτομα με προβλήματα όρασης όχι μόνο του νομού Αττικής αλλά ολόκληρης της επικράτειας, όπως και
- ◆ Η εκπαίδευση βλεπόντων στους τομείς της Κ-Π και Δ.Κ.Δ.

Όπως ήδη αναφέρθηκε, ένα μέρος των δραστηριοτήτων της υπηρεσίας, είναι και το κοινοτικό πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτών κοινωνικών δεξιοτήτων, που διεξάγει ο Δωδεκανησιακός Σύλλογος ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα ως στόχο του έχει, να εκπαιδεύσει τέσσερις πτυχιούχους ανωτέρων και ανωτάτων σχολών ανθρωπιστικών επιστημών στην Κ-Π και Δ.Κ.Δ.

Οι μελλοντικές εκπαιδευτριες θα δουλέψουν στη Ρόδο, με σκοπό να καλύψουν τις εκπαιδευτικές ανάγκες των ατόμων με πρόβλημα όρασης στα Δωδεκάνησα.

Στο πρόγραμμα αυτό, ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος Τυφλών, έχει τον βασικό ρόλο του τεχνικού συμβούλου σε θέματα εκπαίδευσης κι είναι εκείνος ο οποίος προσφέρει τη συγκεκριμένη εξειδίκευση, μέσω των 6 εκπαιδευτριών, που στελεχώνουν την Υπηρεσία Κ-Π & Δ.Κ.Δ. και με τη συμμετοχή των κατάλληλων εισηγητών για εξειδικευμένα θέματα όπως οφθαλμολογία, ακουσολογία, εκμάθηση braille κ.α.

Θεωρώντας πως είναι σημαντικό για κάθε μελλοντικό εκπαιδευτή να έχει ενημερωθεί για κάποιες βασικές αρχές κινησιολογίας και εργοθεραπείας, οι εκπαιδευτριες έκριναν σκόπιμο να συμπεριλάβουν στο πρόγραμμα εκπαίδευσης και ορισμένες εισηγήσεις από εργοθεραπευτή.

Η επικοινωνία μας με εργοθεραπευτή από τον αντίστοιχο σύλλογο, ήταν η πρώτη επαφή με το χώρο, όσον αφορά τα ελληνικά δεδομένα.

Μέσα από τις εισηγήσεις στο συγκεκριμένο πρόγραμμα και την ανταλλαγή απόψεων πάνω στο ρόλο της κινησιολογίας και της εργοθεραπείας, για ένα άτομο με πρόβλημα όρασης, φάνηκε για άλλη μια φορά η ανάγκη συνεργασίας των δύο ειδικοτήτων.

Η πολυετής πείρα της Δανίας πάνω σ' αυτά τα θέματα και η καθημερινή δική μας εμπειρία, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η κίνηση ενός ατόμου με πρόβλημα όρασης είναι συνισταμένη πολλών παραγόντων που αλληλοεπηρεάζονται.

Η κίνηση στο σύνολό της και οι δεξιότητες μέσα από την αισθητηριοκινητική εξέλιξη του ατόμου, πρέπει να καλλιεργούνται και να αναπτύσσονται από τη στιγμή που γεννιέται.

Αν αυτό για οποιονδήποτε λόγο δεν γίνει έτσι όπως θα έπρεπε και τη χρονική στιγμή που θα έπρεπε, το άτομο χρειάζεται εξειδικευμένη εκπαίδευση.

Αυτό έρχεται να δώσει ο εργοθεραπευτής και με αυτό το δεδομένο ή παράλληλα με αυτό, εργάζεται ο εκπαιδευτής Κ-Π και Δ.Κ.Δ. που με τη σειρά του οδηγεί το άτομο με πρόβλημα όρασης στην ανεξάρτητη διαβίωση και κατά συνέπεια την κοινωνική απεξάρτηση.